

Täysistunto

Keskiviikko 13.9.2023 klo 14.00—17.37

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 87 e §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 8/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 1/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietintö käsittelee hallituksen esitystä, jossa esitetään, että kunnilla olisi käytännön mahdollisuudet hakea valtiolta korvauksia kotoutumisesta aiheutuneista kuluista myös vuodelta 2021. Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia, koska kunnilla on tämä oikeus jo entuudestaan. Tämä muutos joudutaan tekemään sen vuoksi, että asiaan ei tulisi katkosta tiedonsaannin vuoksi, kun sosiaali- ja terveydenhuolto siirtyi hyvinvointialueiden vastuulle.

Arvoisa puhemies! Kotoutumisessahan on kyse siitä, miten maahanmuuttajat pääsevät mukaan osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kotoutumisesta on viime aikoina puhuttu ehkä liiankin vähän, kun päähuomio on mennyt muihin asioihin. Hallitus aikoo tehdä useita muutoksia maahanmuuttopolitiikkaan ja kotoutumislainsäädäntöönkin. Lainsäädännön muutokset tehdään valtion tasolla, mutta käytännön vaikutukset näkyvät erityisesti alue- ja kuntatasolla. Ei ole yhdentekevää, millaista maahanmuuttopolitiikkaa ja kotoutumispolitiikkaa teemme.

Arvoisa puhemies! Puhe kotoutumisesta ja maahanmuutosta on usein liian yksipuolista. Pitää ymmärtää, että maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia on erilaisia ja erilaisista tilanteista. Liian usein asiallinen maahanmuuttopolitiikan tarkastelu on jopa leimattu rasismiksi. Tällainen leimaaminen on kärjistänyt keskustelua ja luonut monelle kokemuksen, ettei kotoutumisesta ja maahanmuuton kipupisteistä saisi puhua.

Arvoisa puhemies! Realistista on todeta, että maahanmuuttopolitiikka ei kaikilta osin ole onnistunut tilanteessa, jossa esimerkiksi pääkaupunkiseudun katujengien jäsenistä yli 90 prosenttia on poliisin mukaan maahanmuuttajataustaisia. Meidän täytyy kyetä auttamaan näitä nuoria saamaan elämästä kiinni ja kaidalle tielle. Onpa nuori maahanmuuttajataustainen tai ei, hän tarvitsee elämäänsä tulevaisuudennäkymiä ja toivoa. Kaikkien nuorten kohdalla on tärkeintä kiinnittää huomiota perheiden hyvinvointiin, vanhemmuuden tukeen ja lasten harrastuksiin, ja tässä kunnilla tulee edelleen olemaan suuri ja merkittävä rooli.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

Arvoisa puhemies! Lapsen ja nuoren elämässä kodin ja perheen hyvinvoinnilla sekä tervehenkilillä harrastuksilla on valtavan iso merkitys. Niitä on vahvistettava samoin kuin suomen kielen oppimista. Jätin elokuussa sisäministeri Rantaselle vastattavaksi kirjallisen kysymyksen siitä, mitä hallitus aikoo tehdä kotouttamispolitiikassa ulkomaalaistaustaisten nuorten väkivaltarikosten ennaltaehkäisemiseksi ja mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä nuorten kokeman väkivallan uhan vähentämiseksi. Vastauksessaan ministeri Rantanen kertoi, että hallitus aikoo kiristää muun muassa katujengitoimintaan ja ampuma-aseiden hallussapitoon liittyviä rangaistuksia mutta myös kehittää nykyistä Ankkuri-toimintaa yhä kattavammaksi ja lisätä nuorten harrastusmahdollisuuksia. Ankkuri-toiminta on erittäin järkevää toimintaa, ja on hyvä, että koko perhe otetaan siihen mukaan. Ongelmat kannattaa ehkäistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mutta on totta, että tarvitaan myös kovempia keinoja, kuten näitä rangaistusten kiristyskiä. Tärkeintä on, että lapsella ja nuorella on elämässään hyviä kavereita ja harrastuksia sekä mahdollisuudet opiskella ja aikanaan siirtyä työelämään.

Tärkeää on myös pitää turvallisuusviranomaisien voimavarat ja poliisien määrä riittävällä tasolla. On ollut mukava huomata, että oikeistohallitus aikoo jatkaa edellisen hallituksen linjaa ja lisätä poliisien määrää. Suomella on ilman muuta oikeus ja velvollisuuskin odottaa, että maahan tuleva noudattaa maamme lakeja ja kunnioittaa suomalaisille tärkeitä arvoja.

Tilanteessa, jossa maamme syntyvyys on historiallisen alhainen, Suomi tulee väistämättä tarvitsemaan työvoimaa myös ulkomailta. Tärkeää on, että niin työperäisen maahanmuuton hakemukset kuin turvapaikkahakemukset käsitellään ripeästi. Oikeuden tulee toteutua, mutta loputtomia turvapaikkahakemusten valituskierteitä ei pidä mahdollistaa. Suomen pitää auttaa maailman hädänalaisimpia ihmisiä myös hallitulla maahanmuutolla. Maahanmuuttojärjestelmän väärinkäyttöä ei pidä hyväksyä: laittomasti maahan tulleiden ja rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten palauttamista on tehostettava.

Arvoisa puhemies! Kotoutumisen edistäminen kunnissa ja alueilla on monitahoista ja pitkäjänteistä työtä. On hyvä, että tämä esitys nyt turvaa kunnille niiden lakisääteisen mahdollisuuden hakea korvauksia myös vuoden 21 tiettyjen kotoutumiskulujen osalta. Tänään myöhemmin tässä salissa käsitellään huumeiden käyttöhuoneita. Tämä liittyy kotoutumiseen siten, että olisin itse erittäin pidättyväinen siinä, että loisimme kunnissa minkäänlaista myönteistä viestiä huumeidenkäytöstä. Suomeen muuttavan tulee tietää, että yhteiskuntamme näkee huumeidenkäytön erittäin haitallisena toimintana ja että emme tarjoa siihen tiloja, vaan tarjoamme apua huumesairaille ja kannustamme raittiiseen elämäntapaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

14.07 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Hallitusohjelmassa todetaan, että kotoutumisen edistämiseksi eriytetään maahanmuuttajien ja muiden Suomessa asuvien sosiaaliturva. Tämä kohta hallitusohjelmassa on herättänyt paljon keskustelua ja matkaan saattanut paljon väärinkäsityksiä. Viime viikkojen keskustelussa monet ovat väittäneet, että tämä hallitusohjelman kohta osoittaisi, että hallitusohjelman taustalla on rasistisia ajatuksia. Tämä väärä väite perustuu väärinkäsitykseen.

Maahanmuuttajien ja muiden sosiaaliturvan eriyttäminen perustuu siihen, että halutaan mahdollistaa taloudellisten kannustimien käyttöön ottaminen kotoutumisen edistämiseksi. [Juho Eerola: Kyllä, just näin!] Ajatus on yksinkertaisesti se, että maahanmuuttajien osal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

listumista kotoutumistoimenpiteisiin, kuten kielikoulutukseen, työharjoitteluun ja vastaavaan, voitaisiin edistää maksamalla heille tästä lisää tukea. Jotta tähän päästäisiin, ajatuksena on, että maahanmuuttajien sosiaalituki olisi alkuun matalampi kuin muiden, jotta tämän kotoutumiseen osallistumisen ja siitä saatavan taloudellisen kannustimen myötä heidän tukensa nousisi samalle tasolle muiden sosiaaliturvan kanssa.

Kyse siis ei lainkaan ole mistään syrjinnästä tai rasismista. Kyse on kotoutumisen edistämisestä ja siitä, että pystyttäisiin tarjoamaan taloudellisia kannustimia kotoutumisen edistämiseen. Mikäli tätä ajatusta ei hyväksytä, niin sehän tarkoittaa sitä, että jos sosiaaliturvan taso on ensin sama, mutta haluttaisiin taloudellisesti kannustaa maahanmuuttajia osallistumaan kotoutumistoimenpiteisiin, niin silloin heidän sosiaaliturvansa nousisi korkeammaksi kuin muiden sosiaaliturva. No tämäkö tilanne sitten näiden kritikoiden mielestä edistäisi rasismia torjuntaa ja kitkentää, kun maahanmuuttajille tulisi maksaa enemmän sosiaaliturvaa kuin muille, jotta he osallistuvat kotoutumistoimenpiteisiin? — Herra puhemies! Jatkan lyhyesti pöytästä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle — Ritva Elomaa: Hyvä puhe tähän mennessä!]

Arvoisa herra puhemies! Tässä tämän hallitusohjelman kohdan arvostelussa on myös väitetty, että tämä olisi vastoin Suomen perustuslakia eli käytännössä vastoin Suomen perustuslain 6 §:n 2 momenttia, jossa sanotaan, että ketään ei saa syrjiä ilman hyväksyttävää syytä, ja sitten luetellaan tällaisia kiellettyjä syrjintäperusteita. Kun tämän asian motiivina ja tavoitteena on nimenomaan kotoutumisen edistäminen, niin totta ihmeessä se on hyväksyttävä syy luoda maahanmuuttajien ja muiden sosiaaliturvan välille tämä kuvaamani ero. Tämän asian tietysti ratkaisee viime kädessä eduskunnan perustuslakivaliokunta, johon kaikki hallituksen esitykset nykyään menevät, [Naurua] mutta olisin kyllä todella yllättynyt, jos eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoisi, että hyväksyttävä peruste tämän puheena olevan erottelun tekemiselle ei olisi kotoutumisen edistäminen.

Herra puhemies! Kysyn teiltä, jotka olette julkisesti ja eri some-alustoilla arvostelleet tätä hallituksen aikomusta: miten te kannustaisitte taloudellisesti maahanmuuttajia osallistumaan aktiivisemmin kotoutumistoimenpiteisiin, jos te ette tätä hallituksen aikomaa ratkaisua voi hyväksyä? [Sheikki Laakson välihuuto] Vai lähdettekö siitä, että taloudelliset kannustimet eivät ole käytettävissä? Vai lähdettekö siitä, että taloudelliset kannustimet eivät ole tehokkaita? Yleinen elämäkokemus ja varmasti myös tutkimuskirjallisuus kertoo siitä, että yleensä taloudelliset kannustimet ovat tehokkaita, ja jos ja kun hyväksytte taloudellisten kannustimien käytön kotoutumisen edistämiseksi, niin miten te tämän tekisitte, jos te ette hyväksy tätä lähtökohdan eriyttämistä. Tekisittekö sen todellakin niin, että kotoutumistoimiin osallistuvien maahanmuuttajien sosiaaliturva olisi, jos he kotoutumistoimiin osallistuvat, parempi kuin muiden, ja tämäkö olisi teidän mielestänne oikeudenmukaista ja perusteltua? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Tämä aihe epäilemättä on omiaan herättämään keskustelua, mutta muistuttaisin ystävällisesti, että maahanmuuttajien sosiaaliturvan eriyttäminen ei varsinaisesti liity tähän nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen. — Edustaja Päivi Räsänen, olkaa hyvä.

14.13 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Yritän pitäytyä puhemiehen rajaamassa alueessa. Todellakin tämä esitys on tekninen luonteeltaan hyvin pitkälti, se on myös yksimielinen, ja kuten näemme, erittäin lyhytsanainen, mutta koskee nimenomaan nyt näitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

kotouttamisen taloudellisia kannusteita julkisen toimijan eli kunnan osalta. Tässä siis muutetaan lakia niin, että kunnalla olisi oikeus saada hyvinvointialueelta myös vuoden 2021 osalta tiedot näistä kotouttamisen aiheuttamista kustannuksista. Eli tässä oli jäämässä osa kunnista ikään kuin väliinputoajiksi, ja tätä aukkoa ollaan korjaamassa.

On totta, että jos ajattelemme kotouttamista ja kotouttamisen ongelmia ja kotouttamisen esteitä, niin kannusteita tarvitaan sekä julkiselle toimijalle, kunnille että myös sitten heille, joita kotoutetaan. Todellakin siinä mielessä kiitän esimerkiksi edustaja Aittakumpua, joka mielestäni puheenvuorossaan hyvin vahvasti tuki hallituksen linjausta maahanmuuttopoliitiikkaan ja kotouttamisen edistämiseen. Me tarvitsemme hallittua mutta samalla inhimillistä maahanmuuttopoliitiikkaa. Ja jotta kotouttaminen onnistuu, jotta saamme sen paremmin toteutumaan, niin nämä kotouttamisen taloudelliset kannusteet tulee olla myös kohdallaan. Ajatellaanpa sitten kuntia, joista tässä esityksessä on kysymys, mutta myös sitten näitä henkilöitä, joita yritetään kotouttaa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

14.15 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos tosiaan hallintovaliokunnalle tämän hallituksen esityksen ripeästä käsittelystä. Tämä yksimielinen mietintö saa varmasti koko eduskunnan jakamattoman tuen, koska on tuiki tarpeellista, että kun valtiovalta on luvannut kunnille korvata näitä kotouttamisen kustannuksia, niin kunnat voivat nyt sitten saada tämän pienen lakimuutoksen myötä hyvinvointialueilta ne tarpeelliset tiedot, jotka koskevat esimerkiksi tätä vuotta 2021, jolta näitä kustannuksia kunnat sitten valtiolta saivat.

Arvoisa puhemies! Jos vain sallitte, pieni ajatus siitä, että kun jälleen keskustelemme kotouttamisen kustannuksista, keskustelemme maahanmuuton vaikutuksista suomalaiseen yhteiskuntaan ikään kuin näiden taloudellisten kustannusten kautta — ja tästä ehkä poliittinen vasemmisto usein saattaa arvostella poliittisesti enemmän täällä oikealla olevia, että tällaista kustannuskeskustelua ei pitäisi välttämättä käydä. Mutta jotta päästäisiin siihen, että esimerkiksi kotoutuminen mahdollisimman hyvin onnistuu, niin työntekohan on aivan avainasemassa kotoutumisen kannalta. Työhön ja työelämään kiinni pääseminen on kielen oppimisen kannalta ja sitä kautta koko perheen tänne asettumisen kannalta olennaista.

Kun eilen keskustelimme näistä hallituksen pian tekemistä tuiki tarpeellisista ja hallitusohjelman mukaisista esityksistä siitä, miten Suomessa nimenomaan siirrytään tällaiselle pohjoismaiselle työn linjalle, mahdollistetaan yrittäjille uusien työntekijöiden rekrytointi, madalletaan työllistämisen kynnystä ja tällä tavoin avataan kaikille niin täällä Suomessa asuville kuin muualta tänne muuttaville parempia mahdollisuuksia työelämään, niin tähän on juuri sitä parasta kotouttamispolitiikkaa esimerkiksi. Ja kun salin vasen laita eilen jo kovasti ikään kuin ennakoi eilen käsitellyn lakiesityksen yhteydessä sitä, että tulevat vastustamaan näitä hallituksen esityksiä vaikkapa tämän työllistämisen helpottamisen osalta, niin herää kysymys, miten te sitten tekisitte tätä kotouttamista, jos ei sitä saa tehdä siten, että avataan mahdollisuus työllistymiseen.

Mutta ymmärrän, arvoisa puhemies, että tämä esitys koskee enemmän tätä teknistä järjestelyä, että kunnat saavat hyvinvointialueilta näitä tietoja, joten päätän puheen tähän.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

14.18 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Tärkeä aihe, kotoutuminen, ja hyvä, että siitä täällä salissa keskustellaan. Tämä itse esitys on yksimielinen, ja kiitos HaVille, että se myös etenee nopeasti.

Kun täällä edustaja Zyskowicz kysyi, mikä kotoutumiseen vaikuttaa, niin itse näen kyllä, että asenneilmapiiri, joka yhteiskunnassa on yksi isoimpia tekijöitä siinä, kuinka helppoa on integroitua tänne Suomeen. Valitettavasti asenneilmapiiri on Suomessa Euroopan kriittisimpiä. [Juho Eerolan välihuuto]

No, toinen, mikä on aivan oleellinen tekijä, on kielen oppiminen, ja se meillä on liian pitkien matkojen ja pullonkaulojen takana. Yksi hallituksen esityksistä on vapaan sivistystyön leikkaukset, ja vapaa sivistystyö on juuri yksi niistä toimijoista, jotka pitkäjänteisesti ovat kotoutujien eli täällä olevien, maahanmuuttaneiden ihmisten suomen tai ruotsin kielen opetusta. Nämä resurssit pitäisi turvata. Niitä saatiin viime hallituskaudella nostettua kielenopetukseen, mutta silti niitä jonoja ei saatu purettua, ja jos samaan aikaan me asetetaan kuitenkin edellytyksiä sille, että työssä pitää kieltä osata, ennen kuin sinne työhön voidaan ottaa mukaan, niin tämä on hankala yhtälö.

Tämän takia me olemme vihreissä esittäneet myös, että työnantajille tulisi tämmöisiä apukeinoja, joilla he voivat vähemmälläkin kielitaidolla palkata ihmisiä mutta osa-aikaisesti voisi työn ohessa opiskella myöskin kieltä. Samoin olemme esittäneet mentorimallia, jossa jos joku ryhtyy tänne tulleen, heikompa suomea tai ruotsia puhuvan mentoriksi, niin sen mentoriajanjakson osalta hän voisi saada myös palkassa korvausta ja tulisi sillä tavalla se ekstratyö huomioitua ja tuettua. Tällaisia malleja meidän pitää kehittää lisää, jotta tämä kotoutuminen onnistuu.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 8/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.